

Матвейчук Л.О.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Польовий П.В.

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ТЕОРЕТИЧНА ПЛОЩИНА

Стратегічні і концептуальні документи окреслюють напрями цифровізації України та наголошують на необхідності формування у громадян знань, вмінь та практичних навичок цифрових технологій. Сучасні процеси цифровізації в країні, активне використання цифрових технологій в органах публічної влади першочергово потребують відповідної цифрової компетентності публічних службовців. Вищезазначені проблеми, на сьогодні, є важливими науковими та практичними завданнями, які стоять перед українським суспільством.

Моніторинг публікацій вітчизняних дослідників щодо поняття «цифрова компетентність» показав, що основна їх частина присвячена сфері середньої освіти та незначна – дослідженню даного напрямку у бізнесовому середовищі. Аналіз наукових публікацій щодо проблематики формування та розвитку цифрових компетенцій в органах публічної влади засвідчив поодинокі дослідження окремих питань. Досліджено матеріали міжнародних експертів, розглянуто Європейську рамку цифрової компетентності для громадян. Представлено адаптовану вітчизняними експертами Рамку цифрової компетентності для громадян України по сферам: основи комп'ютерної грамотності; інформаційна грамотність, уміння працювати з даними; створення цифрового контенту; комунікації та взаємодія у цифровому суспільстві; безпека в цифровому середовищі; розв'язання проблем у цифровому середовищі. Розкрито мету, завдання Концепції розвитку цифрових компетентностей.

За результатом аналізу публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, експертів, організацій та структур щодо сутності дефініції «цифрова компетентність» з'ясовано, що в основі пізнання даного поняття лежать низка базових елементів: знання цифрових технологій, уміння працювати з ними та використання їх на практиці. Обґрунтовано включення до переліку базових елементів цифрової компетентності цифрового етикету та сформувано авторське визначення: цифровий етикет публічних службовців – це набір правил та норм поведінки, дотримання яких є обов'язковим для персоналу органів публічної влади у комунікативних процесах цифрового формату професійної діяльності. Запропоновано поняття «цифрова компетентність публічних службовців» розглядати як – поєднання знань, вмінь, навичок та цифрового етикету використання цифрових технологій в органах публічної влади у внутрішньому та зовнішньому цифровому середовищі професійної діяльності. Виділено принципи формування цифрової компетентності публічних службовців: законності, професійного саморозвитку, системності, безперервності, мотивації, цифрової етики. Окреслено механізми формування цифрових компетенцій персоналу органів публічної влади: нормативно-правовий; інституційно-організаційний, матеріально-технологічний, мотиваційно-кадровий. Представлено авторський опис професійних цифрових компетентностей публічних службовців, де розкрито їх зміст відповідно базових елементів: знання, вміння, практика та цифровий етикет, який може бути використаний при розробці професійних стандартів.

Ключові слова: цифрова компетентність, органи публічної влади, публічні службовці, цифрові технології.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку цифрового суспільства та економіки ефективність діяльності органів публічної влади України першочергово залежить від відповідної кваліфікації персоналу, а саме від його цифрової компетентності. Наразі в країні прийнято низку

відповідних концепцій: Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України, Концепція розвитку цифрових компетентностей, які декларують розвиток цифрових компетентностей. Разом з тим, у схвалених урядом Національній економічній стратегії на період до 2030 року та

Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки одним із ключевих орієнтирів розвитку є побудова ефективної цифрової сервісної держави.

Схвалення стратегій та концепцій, низки нових нормативних актів, які стосуються цифровізації українського суспільства та економіки, розвитку цифрової України зумовило позитивні зміни у сфері публічного управління. Однак потребують вирішення багато питань системного характеру. Наразі проблематика розвитку та поглиблення цифрових компетенцій персоналу органів публічної влади є актуальним питанням, відповідає вимогам сьогодення і потребує проведення досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні, значна частина вітчизняних наукових публікацій щодо розвитку цифрової компетентності знаходиться в освітній площині на рівні середньої освіти: А.Ю. Биков, О.М. Спирін, О.П. Пінчук [2], Н.П. Волкова, О.В. Лебідь [3], Г.Р. Генсерук [4], В.О. Гринько [5], О.В. Овчарук [14] О.В. Сахно [20], О.В. Струтинська [23] та інші. Серед досліджень проблематики формування та розвитку цифрової компетентності частка публікацій присвячена цифровій грамотності людського капіталу бізнес-структур А.А. Олешко [15, 16], І.В. Струтинська [22], і лише окремі вчені займалися вивченням даного напрямку в органах публічної влади, а саме: К.В. Копняк, В.В. Покинська [11], В.В. Лола [12], Н.В. Новіченко [13], Н.С. Орлова, Г.В. Шляхіна [18], В.В. Фостікова [26]. Однак, у цих дослідженнях увага приділено вивченню окремих аспектів формування і розвитку цифрової компетентності. До того ж, враховуючи випереджуючі тенденції прикладної площини цифровізації процесів діяльності органів публічної влади назрілим є вивчення публікацій практиків, експертів, організацій та стратегічних документів.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності цифрової компетентності публічних службовців як наукового напрямку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифровізації процесів діяльності органів публічної влади є одним із ключових завдань розвитку будь-якої країни, в т.ч. і України. На сьогодні, в системі органів публічної влади впровадження цифрових технологій – це один із основних напрямків її реформування. До того ж цифровізація визнана урядом як один із інструментів подолання корупції в Україні.

Ключовою умовою ефективності цифровізації сфери публічного управління є відповідна кваліфікація персоналу, його компетентність щодо знань, умінь та навиків цифрових технологій.

Проблема формування та розвитку цифрової компетентності персоналу органів публічної влади, як важливої складової забезпечення ефективної діяльності в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій знаходиться на початковій стадії наукових досліджень вітчизняних вчених, потребує додаткового вивчення.

Першочергово, досліджуючи проблематику розвитку цифрової компетентності у сфері публічного управління розкриємо сутність поняття «цифрова компетентність». Проведений аналіз публікацій вітчизняних та зарубіжних авторів показав, що існують різні трактування цього терміна, які залежать від точки зору конкретного науковця, сфери дослідження. Основні підходи до визначення дефініції «цифрова компетентність» наведено в таблиці 1.

Досліджуючи поняття цифрової компетентності у освітньому просторі С.М. Прохорова відзначає, що дана компетентність визначається здатністю педагога ефективно та результативно використовувати інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) у своїй професійній діяльності з метою розвитку. На думку автора до складових елементів цифрової компетентності входять також додаткові знання, уміння, здатності та ставлення, серед яких технічні навички роботи з ІКТ, здатність застосовувати вказані ресурси у навчально-виховному процесі, та здатність планувати, аналізувати та керувати освітнім та виховним процесом за допомогою ІКТ [19]. Більш розширене авторське бачення педагогічного феномену «цифрова компетентність майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей» пропонують науковці Н.П. Волкова та О.В. Лебідь – це здатність особистості використовувати в освітньому процесі цифрові ресурси, мобільні пристрої, хмарні технології, представлені у цифровій формі фотоматеріали, відеофрагменти, об'єкти віртуальної реальності та інтерактивного моделювання, статистичні та динамічні моделі, картографічні матеріали, графічні, текстові документи та інші навчальні матеріали, а також створювати й ефективно використовувати у професійній діяльності можливості цифрового освітнього середовища та всіх його складників [3, с. 163].

Аналізуючи трактування дефініції «цифрова компетентність» у публікаціях вітчизняних та зарубіжних науковців, слід зазначити, що дане поняття досить часто визначається як здатність індивіда, яка ґрунтується на знаннях, вмінні та практичному досвіді використання цифрових

Сутність поняття «цифрова компетентність»

Автори	Цифрова компетентність це
Генсерук Г.Р. [4, с. 9]	– важливий компонент професійної компетентності сучасного педагога, який поєднує знання та вміння використовувати цифрові технології для організації освітнього процесу, критично оцінювати інформаційні ресурси в доцільності їх застосування у майбутній професійній діяльності, застосовувати технологічні інновації;
Гринько В.О. [5, с. 60]	– професійну здатність вчителя використовувати цифрові технології, де під цифровими технологіями розуміємо технології створення, передачі та збереження інформаційних повідомлень, що передбачає кодування їхнього змісту за допомогою цифр;
Куйбіда В.С., Петроє О.М., Федулова Л.І., Андрощук Г.О. [27, с. 6]	– це сукупність знань, здібностей, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того щоб людина могла використовувати ІКТ та цифрові технології для досягнення цілей у своєму особистому або професійному житті;
Овчарук О.В. [14, с. 14]	– доведена здатність працювати індивідуально або колективно, використовуючи інструменти, ресурси, процеси і системи, які відповідають за доступ до інформації (відомостей і даних) та її оцінювання, застосовувати таку інформацію для вирішення проблем, спілкування, створення інформаційно-спрямованих рішень, продуктів і систем, а також для отримання нових знань;
Прохорова С.М. [19, с. 115].	– здатність ефективно та результативно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у своїй професійній діяльності з метою розвитку;
Романовський О.Г. та ін. [25, с. 187]	– комплекс знань, умінь, навичок і рефлексійних установок майбутніх учителів у взаємодії з інформаційним освітнім середовищем;
Сахно О.В. [20, с. 12]	– це здатність користувача упевнено, ефективно і безпечно вибирати і застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в різних сферах життя, заснована на неперервному оволодінні знаннями, вміннями, мотивацією, відповідальністю;
Carretero, S., Vuorikari, R., Punie, Y [29].	– впевнене та ґрунтовне користування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у таких сферах, як робота, можливість працевлаштування, освіта, дозвілля, залучення та участь у житті суспільства, що є життєво необхідними для участі у щоденному соціально-економічному житті;
Ferrari, A. [30]	– набір знань, умінь, які необхідні для використання інформаційних технологій та цифрових медіа для виконання завдань; розв'язання проблем; керування інформацією; співробітництва; спілкування; створення і поширення контенту; спільної діяльності та задоволення потреб.

технологій. Моніторинг публікацій вітчизняних дослідників щодо дефініції «цифрова компетентність» показав, що основна їх частина присвячена сфері середньої освіти. Водночас, даний напрям потребує ґрунтовнішого вивчення в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Окремі дослідження формування цифрової компетентності персоналу бізнесового середовища присвячені публікації А.А. Олешко у співавторстві. Науковці вважають, що цифрові навички людського капіталу мають бути сформовані на трьох рівнях:

1) вищий рівень – навички управління цифровою економікою та цифрового підприємництва: вміння визначати нові можливості для бізнесу, нові бізнес-моделі, нові способи: вищий, середній та низовий ведення бізнесу, вміння впроваджувати інновації та управляти змінами;

2) середній рівень – цифрові спеціалізовані навички: навички, необхідні для дослідження, розробки, проектування, стратегічного планування, управління, виробництва, консалтингу, маркетингу, продажу, інтеграції, встановлення, адміністрування, підтримки та обслуговування програмного забезпечення та систем ІКТ;

3) низовий рівень – навички цифрових користувачів: цифрова грамотність, навички, необхідні для ефективного використання засобів, систем та пристроїв ІКТ, що охоплюють використання Інтернету, додатків, основного та вдосконаленого програмного забезпечення та спеціалізованих інструментів, що підтримують конкретні бізнес-функції [16, с. 18-19].

Погоджуємось з думкою вчених, що рівень цифрової компетентності найближчими десятиліттями визначатиме конкурентоспроможність

персоналу при прийнятті на роботу, а якісне володіння цифровими навичками стане однією з обов'язкових вимог роботодавців. Щодо розвитку цифрових компетентностей, вважаємо, що цей процес повинен відбуватися на рівні держави, регіону, міст та громад у громадян, бізнесу та влади.

Аналіз наукових публікацій проблематики формування та розвитку цифрових компетенцій персоналу органів публічної влади показав поодинокі дослідження окремих питань, а саме:

1) В.В. Фостікова [26]; – проаналізовано сучасні вимоги до цифрових компетентностей державних службовців, які актуалізувалися в результаті запровадження моделі електронного урядування;

2) В.В. Лола [12] – виокремлено та розкрито цифрові компетентності депутатів, аргументована їх важливість при налагодженні «дистанційної» взаємодії в громаді;

3) Н.В. Новіченко [13] – досліджено цифрові компетенції депутатів місцевих рад, як складова загальних ключових компетенцій людини у 21 столітті;

4) Н.С. Орлова, Г.В. Шляхіна [18] – обґрунтовано необхідність підвищення рівня цифрових компетентностей державних службовців в умовах цифрових трансформацій суспільства, визначено роль цифрових компетентностей у формуванні лідера на державній службі та доведено, що вона є базовою професійною компетентністю лідерського профілю державного службовця і потребує постійного вдосконалення;

5) К.В. Копняк, В.В. Покин'єрєда [11] – розглянуто питання формування цифрової компетентності майбутніх державних службовців у процесі професійної підготовки, визначені обов'язкові компоненти освітніх програм їх підготовки та цифрові навички, які повинні бути сформовані в процесі професійної підготовки, рекомендовано використання відкритих платформ «Дія.Цифрова освіта» та «Школа децентралізації U-LEARN».

Дослідженням державної політики розвитку цифрової грамотності публічних службовців та громадян України присвячена робота І.Б. Жил'єва, А.І. Семенченко [6], де розкрито основні фактори впливу і ризику реалізації державної політики розвитку цифрової грамотності та механізм її коригування, запропоновано концептуальні засади розвитку цифрових навичок публічних службовців та громадян. Питанням цифрової освіти населення та публічних органів України вивчатись С.Е. Зелінським [7].

Окремої уваги заслуговує дослідження науковців Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, яке присвячено теоретико-прикладній площині формування компетентності депутатів місцевих рад. У 2021 році вийшла з друку монографія «Теоретичні та практичні аспекти формування компетентності депутатів місцевих рад України» [24], де окремий розділ монографії присвячено дослідженням теоретичної та практичної площини питань цифрових трансформацій в органах місцевого самоврядування та розвитку цифрових компетентностей їх депутатів. Науковою спільнотою проведені дослідження процесів цифрової трансформації в місцевому самоврядуванні, які ґрунтовані на розвитку цифрових комунікацій органів місцевої влади, громадян та бізнесу. В дослідженні були використані результати опитування державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування – слухачів навчального закладу які показали, що для розвитку цифрових компетентностей потрібні знання цифрових комунікацій, хмарних сервісів та обчислення; цифрової інфраструктури, інтернет речей та штучного інтелекту, електронної демократії та цифрової безпеки.

На нашу думку, на теперішньому етапі цифровізації територіальних громад слухним було б використовувати платформу цифрової трансформації регіонів України «Дія. Цифрова Громада» (<https://hromada.gov.ua/>), де представлено каталог цифрових продуктів та рішень для громад, алгоритм цифровізації громади. До того ж, формування та підвищення відповідного рівня цифрових компетентностей представників органів місцевого самоврядування є можливим з використанням національної онлайн-платформи для розвитку цифрової грамотності «Дія.Цифрова освіта» (<https://osvita.dii.gov.ua/>), де розміщені онлайн курси, які відповідають їх професійному напрямку: «Цифрові держслужбовці», «Що таке державна політика і як її формувати», «Як громаді стати цифровою», «ТВК. Про роботу територіальних виборчих комісій», «ДВК. Про роботу дільничних виборчих комісій», «Доступ до публічної інформації», «Публічні консультації онлайн», «Відкриті дані для державних службовців», «Цифрова грамотність державних службовців 1.0 на базі інструментів Google» та інші.

Продовжуючи дослідження цифрова компетентності як наукового напрямку важливо звернути увагу на світовий досвід, напрацювання міжнародних експертів. Слід зазначити, що цифрова

компетентність у 2006 року була визначена як одна із основних компетентностей Європейського Союзу, а у 2013 році було розроблено першу Європейську рамку цифрової компетентності громадян DigComp (Digital Competence), яка була змінена протягом 2016-2017 років.

Окремої уваги заслуговують публікації експертів дослідницького центру Європейської комісії, у дослідженнях яких обговорюються поняття «цифрова компетентність». Об'єднаним дослідницьким центром Європейської Комісії було: 1) у 2013 році – розпочато науковий проект з розроблення системи цифрової компетентності громадян DigComp 1.0 (DigComp – The Digital Competence Framework for Citizen); 2) у 2016 році – опубліковано Рамку цифрової компетентності DigComp 2.0, де цифрова компетентність визначається як впевнене та ґрунтовне користування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у таких сферах, як робота, можливість працевлаштування, освіта, дозвілля, залучення та участь у житті суспільства, що є життєво необхідними для участі у щоденному соціально-економічному житті [30].

Рамка цифрової компетентності громадян окреслює п'ять основних блоків: 1) інформаційна грамотність (вміння шукати, опрацьовувати, фільтрувати, оцінювати та користуватися цифровим контентом); 2) комунікація та взаємодія (вміння спілкуватися через використання цифрових технологій, ділитися інформацією, контактувати із суспільством, користуватися державними та приватними послугами, знання нетикету, тобто володіння правилами поведінки в цифровому середовищі); 3) цифровий контент (створювати, покращувати інформаційний зміст, програмувати коди, бути обізнаними щодо авторських прав та політики ліцензування); 4) безпека (вміння захистити пристрої та персональні дані, розуміння ризиків та загроз); 5) вирішення проблем (вміння вирішувати проблеми щодо програмного забезпечення та користування мережами, визначати потреби та знаходити відповідні технічні рішення, креативно користуватися цифровими технологіями для створення знання, процесів та продуктів з метою вирішення повсякденних життєвих та професійних проблем). Рамка цифрової компетентності 2.0 включає такі рівні: базовий користувач, незалежний користувач, професійний користувач.

У 2017 році Рамка цифрової компетентності була оновлена DigComp 2.1 [28], і на сьогоднішній день даний документ є одним із найсучасніших європейських документів, розроблених спільноту

країн Європейського Союзу і слугує орієнтиром для стратегічного планування ініціатив із розвитку цифрової компетентності громадян. Цей документ описує детальну класифікацію цифрової компетентності, що включає 5 областей і 21 цифрову компетенцію, які необхідні всім громадянам та містить рекомендації щодо розробки політики цифровізації.

На міжнародному рівні окрім Європейських рамок цифрової компетентності для громадян (DigComp, DigComp 1.0, DigComp 2.0, DigComp 2.1) були прийняті загальноєвропейські рамки цифрової компетентності: викладачів (DigCompEdu, 2017 р.) та закладів вищої освіти (DigCompOrg, 2015 р.).

Щодо України, то слід відзначити, що європейську концептуально-еталонну модель цифрових компетентностей DigComp 2.1 адаптовано українськими експертами до особливостей України з врахуванням рекомендацій європейських та міжнародних інституцій у сфері цифрових компетентностей і у 2021 році оприлюднено опис Рамки цифрової компетентності для громадян України [17]. Рамка цифрової компетентності містить 4 виміри:

1) сфера компетентностей – 6 сфер: 1) основи комп'ютерної грамотності, 2) інформаційна грамотність, уміння працювати з даними, 3) створення цифрового контенту, 4) комунікації та взаємодія у цифровому суспільстві, 5) безпека в цифровому середовищі, 6) розв'язання проблем у цифровому середовищі;

2) назва та дескриптори компетентностей – 30 компетентностей;

3) рівні володіння, набуті громадянами за кожною компетентністю – 6 рівнів: базовий (A1, A2), середній (B1, B2) та високий (C1, C2);

4) знання, вміння та навички до кожної компетентності.

Адаптовану узагальнену структуру Рамки цифрової компетентності для громадян України представлено у таблиці 2.

На думку експертів основні підходи, виміри та концептуальні засади даної Рамки рекомендовано в подальшому: використовувати при створенні державної або регіональної політики з питань розвитку цифрової грамотності; враховувати при розробці рамок професійних компетентностей для різних груп населення та різних категорій працівників окремих сфер діяльності (доопрацювання професійних стандартів та посадових вимоги); оцінки рівня володіння цифровими компетенціями та планування заходів щодо підвищення цифрової грамотності. Поняття «цифрова компетентність»

Рамка цифрової компетентності для громадян України [17]

	Сфери компетентностей	Назви компетентностей
1	Основи комп'ютерної грамотності	<ul style="list-style-type: none"> – використання комп'ютерних та мобільних пристроїв; – використання базового програмного забезпечення; – використання застосунків та прикладного програмного забезпечення; – використання Інтернету та онлайн застосунків; – управління цифровою ідентичністю;
2	Інформаційна грамотність, уміння працювати з даними	<ul style="list-style-type: none"> – перегляд, пошук і фільтрація даних, інформації та цифрового контенту; – критичне оцінювання та інтерпретація даних, інформації; – управління даними, інформацією та цифровим контентом; – реалізація власних запитів; – самореалізація в цифровому суспільстві;
3	Створення цифрового контенту	<ul style="list-style-type: none"> – розробка цифрового контенту; – редагування та інтеграція цифрового контенту; – авторське право та ліцензії; – первинні навички та програмування; – творче використання цифрових технологій;
4	Комунікації та взаємодія у цифровому суспільстві	<ul style="list-style-type: none"> – комунікації за допомогою цифрових технологій; – поширення та обмін даними за допомогою цифрових технологій; – співпраця за допомогою цифрових технологій; – цифрове громадянство, використання е-послуг, е-підпис; – відповідальність, правові та етичні норми, мережевий етикет;
5	Безпека в цифровому середовищі	<ul style="list-style-type: none"> – захист пристроїв та безпечне підключення до мережі Інтернет; – захист персональних даних та приватності, безпека в Інтернеті; – захист особистих прав споживача від шахрайства і зловживань; – захист здоров'я та благополуччя; – захист навколишнього середовища;
6	Розв'язання проблем у цифровому середовищі	<ul style="list-style-type: none"> – розв'язання технічних проблем; – вивчення потреб та їх технологічне вирішення; – самооцінка рівня власної цифрової компетентності, усунення прогалин; – вирішення життєвих проблем за допомогою цифрових технологій; – навчання впродовж життя, професійний та саморозвиток у цифровому середовищі.

згідно опису Рамки цифрової компетентності громадян розкривається як інтегральна характеристика особистості, яка динамічно поєднує знання, уміння, навички та ставлення щодо використання цифрових технологій для спілкування, власного розвитку, навчання, роботи, участі у суспільному житті, відповідно до сфери компетенцій, належним чином (безпечно, творчо, критично, відповідально, етично) [17, с. 52-53].

Окрім Рамки цифрової компетентності для громадян України, знаковою подією для розвитку цифрової грамотності населення стало схвалення урядом в 2021 році Концепції розвитку цифрових компетентностей, основною метою якої є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей, підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема працездатних осіб, громадян похилого віку, малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, інших вразливих груп населення, в умовах розвитку цифрової економіки

та цифрового суспільства. Основними завданнями Концепції є:

- формування та розвиток цифрових навичок та цифрових компетентностей в суспільстві, що сприятимуть розвитку цифрової економіки та суспільства, а також розвитку електронної демократії і людського капіталу;
- забезпечення правового регулювання з питань формування державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей громадян;
- розроблення комплексних змін до законодавства, що забезпечить визначення цифрової освіти, цифрових навичок та цифрових компетентностей у сферах суспільного життя;
- визначення системи та опису складових цифрової компетентності (рамки цифрової компетентності), а також вимог до рівня володіння цифровими навичками та цифровими компетентностями різних категорій працівників, зокрема в професійних стандартах;

– забезпечення координації дій на рівні органів виконавчої влади з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей;

– створення індикаторів для моніторингу стану розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей;

– підвищення рівня обізнаності громадян щодо небезпек в Інтернеті [9].

У Концепції визначено, що цифровою компетентністю є динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій.

Таким чином, провівши аналіз публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, експертів, організацій та стратегічних концептуальних документів щодо розкриття суті поняття «цифрова компетентність» з'ясовано, що в основі дане поняття має низку базових елементів, таких як знання цифрових технологій, умінь працювати з ними та використовувати їх на практиці. Враховуючи сучасні процеси переформатування комунікацій між державою, бізнесом та громадянами в цифровий формат актуальності набуває питання цифровому етикету, як інноваційної складової загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Цифровий етикет – визначає ціннісні установки та нормативи для учасників мережових комунікацій на всіх рівнях взаємодії [10, с. 30]. Серед принципів використання цифрового етикету науковці виділяють такі: демонстрація позитивних відносин, субординація, симетрія, зручність та економія ресурсів, традиція, принцип домовленості, безпека [1, с. 30]. Тема цифрового етикету на сьогодні є досить актуальною для учасників цифрового суспільства, а особливо для представників органів публічної влади. В наш час дуже гостро стоїть питання формування правил цифрового етикету комунікацій держави, бізнесу і громадян (G2G G2C, G2B). На нашу думку, цифровий етикет публічних службовців – це набір правил та норм поведінки, дотримання яких є обов'язковим для персоналу органів публічної влади у комунікативних процесах цифрового формату професійної діяльності.

Пропонуємо поняття «цифрова компетентність публічних службовців» розглядати як – поєднання знань, вмінь, навичок та цифрового етикету використання цифрових технологій в органах публічної влади у внутрішньому та зовнішньому циф-

ровому середовищі професійної діяльності. Серед принципів формування цифрової компетентності публічних службовців слід виділити наступні: законності, професійного саморозвитку, системності, безперервності, мотивації, цифрової етики.

Важливим питанням для вітчизняної сфери публічного управління є з'ясування переліку набору знань, умінь, навичок використання цифрових технологій та цифрового етикету, яким повинні володіти персонал органів публічної влади. У таблиці 3 представлено авторський опис професійних цифрових компетентностей публічних службовців.

Представлений опис професійних цифрових компетентностей може бути використаний при розробці відомчих стандартів органів публічної влади, опису посадових інструкцій публічних службовців.

На сьогодні, враховуючи нагальність питання розвитку цифрових компетентностей, слід приділити увагу дослідженню механізмів їх формування та підвищення. На думку К.О. Січкаренко, до механізмів формування цифрових компетенцій у суспільстві належать: державні програми поширення цифрових компетенцій, перебудова системи середньої освіти, реорганізація системи університетської освіти, інтенсифікація корпоративної освіти, створення навчальних платформ, спонукання до оволодіння цифровими компетенціями на мікрорівні [21, с. 3].

До комплексу механізмів формування цифрових компетенцій публічних службовців, на нашу думку, слід віднести: 1) нормативно-правовий – сукупність взаємопов'язаних законів, підзаконних актів, концепцій та стратегічних документів; 2) інституційно-організаційний – сформована ефективно функціонуюча система державного впливу на процеси формування та підвищення цифрової кваліфікації персоналу органів публічної влади; 3) матеріально-технологічний – цифрові державні платформи, інформаційно-аналітичні системи, комп'ютерне обладнання, цифрова інфраструктура комунікацій (зовнішніх та внутрішніх), цифрове робоче місце публічного службовця; 4) мотиваційно-кадровий – набір персоналу відповідно відомчих стандартів з врахування професійних цифрових компетентностей, оцінювання рівня знань, вмінь та практичних навиків публічного службовця, навчання персоналу роботи з цифровими технологіями, розвиток систем мотивації праці персоналу та використання мотиваційних механізмів щодо підвищення цифрової компетентності. Запропонований комплекс механізмів може

Опис професійних цифрових компетентностей публічних службовців

Базові елементи	Зміст цифрових компетентностей
Знання	<ul style="list-style-type: none"> – правових аспектів у сферах: цифрових технологій, цифрової діяльності відомства, надання державних послуг громадянам та бізнесу в цифровому форматі; – програмних документів і пріоритетів державної політики цифровізації країни; – відомчих інформаційно-аналітичних систем, які забезпечують збір, обробку, зберігання та аналіз даних; – систем: управління державними інформаційними ресурсами, міжвідомчої взаємодії та електронного документообігу, взаємодії з громадянами та бізнесом; – правових та етичних принципів, пов'язаних із використанням цифрових технологій; – загальних питань у сфері забезпечення цифрової безпеки та систем інформаційної безпеки;
Вміння	<ul style="list-style-type: none"> – використовувати цифрові технології для виконання своїх службових обов'язків; – працювати з відомчими базами даних та державними електронними інформаційними ресурсами; – захищати інформацію, зміст, особисті дані; – працювати з відомчими інформаційно-аналітичними системами, програмним забезпеченням та цифровими платформами; – комунікувати та взаємодіяти в цифровому суспільстві в межах своїх повноважень; – аналізувати, порівнювати та критично оцінювати достовірність і надійність джерел даних, інформацію та цифровий контент;
Навички	<ul style="list-style-type: none"> – роботи у відомчому цифровому середовищі: з відомчими інформаційно-аналітичними системами, програмним забезпеченням та цифровими платформами; – роботи з відомчими базами даних та державними електронними інформаційними ресурсами; – комунікацій за допомогою цифрових технологій з публічними службовцями, громадянами і бізнесом; – управління даними, інформацією; аналізу достовірності і надійності джерел даних, інформації та цифрового контенту;
Цифровий етикет	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання правових та етичних норм публічної служби; – дотримання правил та норм поведінки публічного службовця у комунікативних процесах цифрового формату професійної діяльності; – нерозголошувати інформацію зокрема персональні дані фізичних/юридичних осіб, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом; – надавати інформацію з відомчих баз даних в межах повноважень та відповідно до законодавства; – використовувати державні електронні інформаційні ресурси таким чином, щоб не завдавати шкоди навколишньому середовищу чи здоров'ю людей; – утримуватися від поширення інформації, в цифровому просторі, що може завдати шкоди репутації державних органів та органів місцевого самоврядування; – основні правила кібергігієни (ліцензійне програмне забезпечення, антивірусне ПЗ, резервне копіювання даних, надійні паролі).

слугувати підґрунтям для розробки відомчих нормативних документів з питань формування цифрових компетенцій персоналу органів публічної влади, а також буде основою для подальших наукових досліджень пов'язаних із цим проблем.

Висновки. За результатами дослідження розкрито сутність поняття цифрова компетенція публічних службовців; виділено принципи формування цифрової компетентності; представлено опис професійних цифрових компетентностей

публічних службовців, де розкрито їх зміст відповідно базових елементів: знання, вміння, практика та цифровий етикет; окреслено механізми формування цифрових компетенцій персоналу органів публічної влади: нормативно-правовий; інституційно-організаційний, матеріально-технологічний, мотиваційно-кадровий. Перспективними для подальших досліджень є проблеми питання щодо комплексу механізмів формування цифрових компетенцій у сфері публічного управління.

Список література:

1. Андрійченко Ж.О., Близнюк Т.П., Майстренко О.В. Digital етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. *Економіка та суспільство*, 2021, №34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/983/941> (дата звернення 5.02.2022).

2. Биков В.Ю., Спірін О.М., Пінчук О.П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709026> (дата звернення: 6.11.2021).
3. Волкова Н.П., Лебідь О.В. Формування цифрової компетентності у майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021 р., № 7. С. 161-166. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/78/30.pdf> (дата звернення: 6.11.2021).
4. Генсерук Г. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Вип. 6. С. 8-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_6_4 (дата звернення 12.01.2022).
5. Гринько В.О. Теоретичні і методичні засади проектування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи: дис. ...док. пед. наук: 13.00.10. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2021. 505 с.
6. Жилияєв І.Б., Семенченко А.І. Сучасна державна політика розвитку цифрової грамотності публічних службовців та громадян України. *Теорія та практика державного управління*. 1(68). 2020. С. 198-209. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1234118.pdf> (дата звернення: 29.03.2022).
7. Зелінський С.Е. Цифрова грамотність і цифрова освіта: порядок денний розвитку інформаційного суспільства. *Держслужбовець*. 2021. №1. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2021/january/issue-1/article-112870.html> (дата звернення: 18.02.2022).
8. Іонан В. Цифрова грамотність: що це і навіщо це українцям. *НВ-Бізнес*. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/programa-rozvitku-cifrovih-navichok-v-ukrajini-shcho-planuye-ministerstvo-cifrovoji-transformaciji-500> (дата звернення: 12.03.2022).
9. Концепція розвитку цифрових компетентностей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text> (дата звернення 12.12.2021).
10. Конюкова І.Я., Сидоровська Є.А. Цифровий етикет комунікативної культури XXI століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 1. С. 26-30. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3270> (дата звернення: 29.03.2022).
11. Копняк К.В., Покинйчереда В.В. Формування цифрової компетентності державних службовців у процесі фахової підготовки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2261> (дата звернення: 29.03.2022).
12. Лола В.В. Цифрові компетентності депутатів місцевих рад та їх роль у формуванні локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. Том 8. Спецвипуск. № 1. 2020. С. 87-90.
13. Новіченко Н.В. Цифрові компетентності депутатів місцевих рад в системі компетентностей людини у XXI ст. *Теоретичні та практичні аспекти формування компетентності депутатів місцевих рад України*: монографія / С. М. Серьогін, Є. І. Бородін [та ін.]; за наук. ред. І. В. Шпекторенка. Дніпро: ГРАНІ, 2021. С. 227-230.
14. Овчарук О.В. Цифрова компетентність вчителя: міжнародні тенденції та рамки. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719492/1/Цифрова%20компетентність%20вчителя%20-%20міжнародні%20тенденції%20та%20рамки.pdf> (дата звернення: 6.11.2021).
15. Олешко А.А., Гороховець Є.В. Інформаційно-комунікаційні технології та людський розвиток. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2019/4.pdf (дата звернення 1.11.2021).
16. Олешко А.А., Усатенко А.О. Формування та розвиток цифрової компетентності персоналу. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2019/5.pdf (дата звернення 21.11.2021).
17. Опис Рамки цифрової компетентності для громадян України. Міністерство цифрової трансферації України. 2021. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf (дата звернення 6.02.2022).
18. Орлова Н.С., Шляхтіна Г. В. Цифрові компетентності лідера на державній службі. *Інвестиції: практика та досвід*. No 9/202. С. 98-102. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2021/16.pdf (дата звернення 5.02.2022).
19. Прохорова С. М. Поняття цифрової компетентності вчителя іноземної мови у світовому освітньому просторі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Педагогічні науки. 2015. Вип. 4. С.113-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_24 (дата звернення: 12.02.2022).
20. Сахно О.В. Цифрова компетентність і технології для освіти: принципи та інструменти. *Імідж сучасного педагога*, 6(195), 2020. С. 10-14. URL: http://isp.poippo.pl.ua/article/view/217325/pdf_104
21. Січкаренко К.О. Поняття цифрових компетенцій та їх комунікаційна роль у сучасному суспільстві. *Ефективна економіка*. 9, 2018. С. 1-5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2018/54.pdf (дата звернення: 12.02.2022).

22. Струтинська І.В. Цифрова грамотність людського капіталу бізнес-структур. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4 (20). С. 93-100.
23. Струтинська О.В. Трансформація освіти в умовах розвитку цифрового суспільства: європейський досвід та перспективи для України. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3 (132). Одеса, 2020. С. 71-88. UPL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10415/1/Strutynska.pdf> (дата звернення: 01.10.2021).
24. Теоретичні та практичні аспекти формування компетентності депутатів місцевих рад України: монографія / С. М. Серьогін, Є. І. Бородин [та ін.]; за наук. ред. І. В. Шпекторенка. Дніпро: ГРАНІ, 2021. 280 с.
25. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів математики: констатувальний етап \ Романовський О.Г. та інші. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65. № 3. С. 184–200. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2024/1/%d0%a0%d0%be%d0%bc%d0%b0%d0%bd%d0%be%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b8%d0%b9%20%d0%9e.%20%d0%93.%20.pdf> (дата звернення: 01.12.2021).
26. Фостікова В. Сучасні вимоги до цифрових компетентностей державних службовців. *Аспекти державного управління*. 2020. Т. 8. Спецвип. №1. С. 133-135. URL: <https://doi.org/10.15421/152061> (дата звернення: 01.12.2021).
27. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу: аналіт. зап. / [В. С. Куйбіда, О. М. Петроє, Л. І. Федулова, Г. О. Андрощук]. Київ : НАДУ, 2019. 28 с.
28. Carretero, S., Vuorikari, R., Punie, Y.: *DigComp 2.1: The DigitalCompetence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2017. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281> (дата звернення: 7.11.2021).
29. Ferrari, A. *Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks*. Luxemburg: IPTS-JRC. 2011. URL: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC68116.pdf> (дата звернення: 11.03.2022).
30. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Vanden Brande, G.: *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. UpdatePhase 1: The Conceptual Reference Model*. Publication Office of the European Union, Luxembourg. 2016. UPL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101254> (дата звернення: 07.02.2022).

Matvejiuk L.O., Polovyi P.V. DIGITAL COMPETENCE OF PUBLIC SERVANTS: THEORETICAL PLANE

Strategic and conceptual documents outline the directions of Ukraine's digitalization and emphasize the need to develop public knowledge, abilities and practical skills of digital technologies. Modern digitization processes in the country, the active use of digital technologies by public authorities primarily require appropriate digital competence of public servants. The above problems, today, are important scientific and practical challenges facing Ukrainian society.

Monitoring of publications by domestic researchers on the concept of «digital competence» shows that the main part of them is devoted to secondary education and only an insignificant part deals the relevant study in the business environment. The analysis of research publications on the formation and development of digital competencies in public authorities has shown isolated studies of certain issues. Materials of international experts are studied, the European framework of digital competence for the public is considered. The Framework of Digital Competence for Citizens of Ukraine, adapted by domestic experts, is presented in the following areas: basics of computer literacy; information literacy, ability to work with data; creation of digital content; communication and interaction in digital societies; security in the digital environment; and problem solving in the digital environment. The purpose and tasks of the Concept of developing digital competences are revealed.

The analysis of publications of domestic and foreign scholars, experts, organizations and structures on the essence of the definition of «digital competence» indicates that the knowledge of this concept is based on a number of basic elements: knowledge of digital technologies, ability to work with them and use them in practice. The inclusion of digital etiquette in the list of basic elements of digital competence is substantiated and the author's definition is formed: digital etiquette of public servants is a set of rules and norms of behavior, compliance with which is mandatory for public authorities in digital communication processes. It is proposed to consider the concept of «digital competence of public servants» as a combination of knowledge, skills, abilities, and digital etiquette as concerns the use of digital technologies in public authorities in the internal and external digital environment of professional activity. The principles of building digital competence in public servants are highlighted: legality, professional self-development, systemic approach, continuity, motivation, and digital ethics. The author's description of professional digital competencies of public servants is presented, where their content is revealed according to the basic elements: knowledge, skills, practice, and digital etiquette, which can be used in the development of professional standards. The mechanisms of building digital competencies of the public authorities personnel are outlined: normative-legal; institutional-organizational, material-technological, and motivational personnel-related.

Key words: digital competence, public authorities, public servants, digital technologies.